

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN

Förvaltningsplan för vildsvin i Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Publ nr: 2016:30

Titel	Förvaltningsplan för vildsvin i Örebro län
Utgivare	Länsstyrelsen i Örebro län
Omslagsfoto	Anders Jarnemo
Publ nr.	2016:30, revidering av tidigare rapport 2012:12
Kontaktperson	Johanna Månsson Wikland, Länsstyrelsen i Örebro län

Inledning

Vildsvin kan vara effektiva markberedare och gynna vissa arter. De kan också vara en jaktresurs och därigenom ge ekonomiska inkomster. Men vildsvinen ställer även till problem, i jord- och skogsbruk, i privata trädgårdar och inte minst i trafiken. Det generella målet för förvaltningen av vildsvin är att minska vildsvinsstammen och att minska den skada vildsvin orsakar.

Den senaste förvaltningsplanen för vildsvin i Örebro län togs fram 2012. Nuvarande plan ersätter denna och sträcker sig från 2016 och framåt.

Syftet med förvaltningsplanen är främst att ge jägare, markägare, lantbrukare och deras organisationer vägledning för förvaltningen av vildsvin i Örebro län. Det bör dock påpekas att jakträtten utgör en del av fastighetsägarens äganderätt (10 § jaktlagen) och kan därmed inte inskränkas. Planen innehåller även riktlinjer för Länsstyrelsen i Örebro läns arbete.

Förvaltningsplanen antogs av Viltförvaltningsdelegationen i Örebro län den 23 maj 2016.

Innehåll

Nationella och regionala mål	7
Nationella mål.....	7
Mål för Örebro län	7
Måluppfyllnad jämfört med tidigare förvaltningsplan för Örebro län	7
Vildsvinen i Örebro län	8
Skador av vildsvin i jordbruket.....	8
Övriga skador av vildsvin	9
Vildsvin och trafik.....	10
Vildsvinens positiva effekter	11
Utfodring och åtling av vildsvin.....	11
Utfodring.....	11
Åtling.....	11
Fodermedel till vildsvinsåtel.....	11
Förvaltning och jakt	12
Arrendeavtal	13
Skyddsjakt på myndighets initiativ	13
Användning av särskilda jaktmedel	13
Inventering och avskjutningsrapportering	14
Kunskap och utbildning.....	14
Sammanfattande råd och riktlinjer	15
Läs gärna mer	16

Nationella och regionala mål

Nationella mål

Det övergripande nationella målet för vildsvin är att få till stånd en livskraftig, frisk och kontrollerad population som är anpassad till regionala och lokala förutsättningar. Då situationen på många håll varit okontrollerad finns i den nationella planen ett generellt förvaltningsmål att reducera vildsvinspopulationerna och minska skadeverkningarna.

Mål för Örebro län

- Skador av vildsvin i lantbruk, naturområden, tomtmark och trafik ska minimeras.
- Vildsvin ska hållas på sådan nivå att t.ex. lantbrukares val av gröda och produktion påverkas minimalt, vilket innebär att stammen snarast behöver reduceras i många områden.
- Vildsvinsstammen ska hållas i de tätheter som den naturgivna tillgången medger, även med hänsyn tagen till övrigt vilt.

Måluppfyllnad jämfört med tidigare förvaltningsplan för Örebro län

I den förvaltningsplan som fanns för år 2012–2015 fanns målet att snarast reducera populationen av vildsvin för att kraftigt minska skadeverkningarna i lantbruk, naturområden och i trafiken. På vissa håll kan detta mål ha uppnåtts. Där man har haft vildsvin under en period har jägare och markägare på många håll hittat metoder att hantera skadesituationen. I områden dit vildsvinen precis anlant kan skadesituationen dock vara besvärande.

Vildsvin på åkermark. Foto: Anders Jarnemo.

Vildsvinen i Örebro län

Vildsvin förekommer i alla länets kommuner, framförallt i det blandade jord- och skogsbrukslandskapet. I länets sydöstra delar har vildsvinen funnits under en längre tid medan populationen i andra områden är under viss expansion. Expansionen kommer troligen att fortsätta genom förtätning av befintlig population och ökad utbredning till områden där vildsvin ännu inte förekommer. Inom vissa områden är antalet vildsvin fortfarande för högt med hänvisning till de skador de orsakar. På vissa håll verkar det dock som att vildsvinen har minskat i antal, troligtvis som en följd av minskad utfodring, ökat eller effektivare jakttryck, eller som en kombination av dessa.

Vildsvinsstammens etablering och den ökade populationstätheten beror på flera faktorer såsom lämpliga habitat, lågt jakttryck under etableringsfasen, stödutfodring, åtling samt möjlighet för markägare, jordbruksarrendatorer och jägare att lära sig vildsvinens vanor och anpassa jaktmetoderna. Vildsvinens reproduktionsframgång påverkas även av väderförhållanden och födaotillgång. Bra förhållanden kan leda till stora kullar med god överlevnad.

Under perioden 1 juli 2014 – 30 juni 2015 fälldes ca 2 600 vildsvin i Örebro län enligt Jägareförbundets avskjutningsstatistik (jmf 1 400 under 1 juli 2010 – 30 juni 2011, figur 1).

Figur 1. Beräknad avskjutning i Örebro län. Svenska Jägareförbundet.

Skador av vildsvin i jordbruket

Vildsvinen kan orsaka stora skador på framförallt jordbruksgrödor. Att skadorna kan bli omfattande har bl.a. visats i studier genomförda av Jordbruksverket, SCB och Viltskadecenter. I Örebro län förekommer skador framförallt på vallar och betesmark men också på spannmål och andra grödor. Många lantbrukare är också tvingade till att anpassa sitt val av gröda för att undvika skador av vildsvin. Även om det finns tillräckligt med foder för vildsvin i skog och på mark som inte odlas har energirika grödor en stark attraktionskraft på vildsvin.

Den mest effektiva skadeförebyggande åtgärden är jakt på vildsvin i växande gröda, gärna med hjälp av flyttbara jaktorn. Stängsling kring attraktiva grödor är också effektivt. Tillfälliga stängsel kan på vissa håll vara att föredra eftersom permanenta stängsel kan bli dyra och arbetskrävande, och dessutom hindra allmänheten att vistas i naturen. Begränsad avhållande utfodring långt från åkermark är en metod som kan fungera förebyggande mot skador i gröda. En annan lösning kan vara att röja en kantzona mellan åker och skogsmark. Vildsvinen kan då skygga för att ge sig ut i den öppna marken. Ett avröjt område underlättar också jakten.

Övriga skador av vildsvin

Skador av vildsvin kan även förekomma på skog, och i värdefulla natur- och kulturmiljöer, trädgårdar och offentliga grönytor.

Vid problem av vildsvin i tätortsnära miljöer bör boende i området rekommenderas att avstå från utfodring av övrigt vilt och fåglar, samt hägna in komposter eller annat som lockar djuren.

Jakträttshavarna bör informeras och vara behjälpliga i att minska antalet vildsvin nära tätorten. I de fall åtling sker för att underlätta jakt ska hänsyn tas till de eventuella problem som kan uppstå vid och i närheten av åtelplatserna.

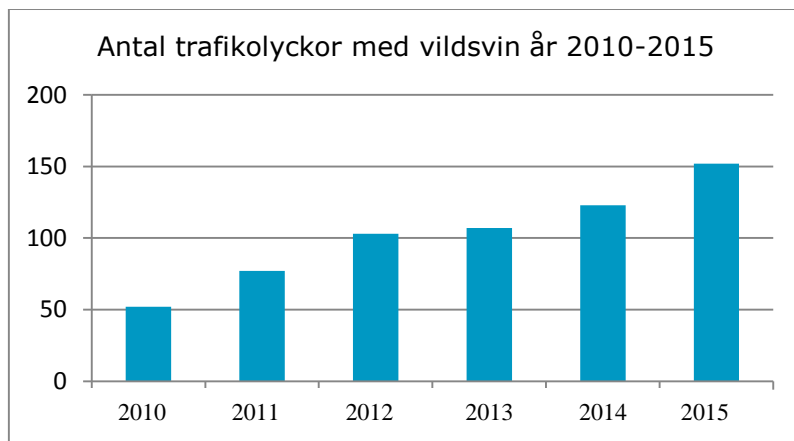
Vid uppkomna problem med vildsvin i detaljplanerat område kontaktas kommunen. I övriga fall kontaktas jakträttshavare och/eller markägare. Detsamma gäller vid skador i trädgårdar på landsbygden, där jakt och stängsling kan vara de bästa lösningarna för att hålla vildsvinen utanför.

Trädgård som har haft besök av vildsvin. Foto: Magnus Eklund

Vildsvin och trafik

Antalet trafikolyckor orsakade av vildsvin i Örebro fortsätter att öka. År 2015 registrerades 152 vildsvinsolyckor i länet (se figur 2). De flesta olyckorna sker i länets östra delar, samt i ett område omgivande Karlskoga i väster. Uppgifter om viltolyckor och var de flesta olyckorna sker finns på www.viltolycka.se.

Figur 2. Trafikolyckor med vildsvin i Örebro län, Nationella Viltolycksrådet.

En kollision med vildsvin ska alltid anmälas till polisen (tel 112) även om inte djuret ser ut att ha skadats. Platsen för sammanstötningen ska märkas ut. Om vildsvinet ligger kvar på platsen bör man inte gå fram till djuret utan istället markera 100 meter från olycksplatsen.

I områden kring vägvagnsnitt med ett stort antal olyckor med vildsvin bör avskjutningen ökas. Eventuella åtelplatser bör inte placeras närmare än 200 meter från allmänna vägar. Andra förebyggande åtgärder kan vara val av mindre attraktiv gröda i närheten av vägar, anpassad skogsskötsel, och siktröjning.

Det regionala viltolycksrådet identifierar regelbundet speciellt olycksdrabbade vägvagnsnitt, och tar initiativ till åtgärder för att minimera olycksrisken genom t.ex. siktröjning och uppsättning av varningsskyltar. Rådet är sammansatt av representanter från Polismyndigheten, Trafikverket, eftersöksjägarna, och Länsstyrelsen. Mer information och kontaktuppgifter finns på www.viltolycka.se

Varning för vildsvin utmed landsväg.
Foto: Mostphotos

Vildsvinens positiva effekter

Vildsvinen utgör en stor jaktlig resurs och kan ge inkomster i form av t.ex. handel och distribution av kött och jakt, samt försäljning av jaktutrustning. Genom vildsvinens bökande kan de även vara effektiva markberedare och därigenom gynna störningsgynnade växtarter. Vildsvinen utgör även ett viktigt inslag i den svenska faunan, inte minst som ett upplevelsevärde för naturintresserade, och i vissa områden som bytesresurs för rovdjur.

Utfodring och åtling av vildsvin

Utfodring = utläggning av foder för att stödja vildsvinen

Åtling = utläggning av mindre fodergiva i syfte att underlätta jakten

Åtling görs i syfte att underlätta jakten. Utfodring görs i syfte att öka stammen eller i försök att hålla vildsvinen borta från attraktiva grödor. Oavsett syftet leder detta till att den totala tillgängliga fodermängden ökar

Utfodring

Utfodring kan vara en stark påverkande faktor på vildsvinets utbredning, reproduktionstakt och naturliga årscykel. Målet för länet är att minimera de skador som vildsvinen orsakar i lantbruk, naturområden och trafiken. Populationen av vildsvin bör vara i balans med den naturliga tillgången till foder. Rekommendationen är därför att vildsvin inte ska utfodras.

Åtling

Åtling är inte detsamma som utfodring utan kan tillåtas i begränsad omfattning för att underlätta jakten. I jordbrukslandskap rekommenderas att inte bedriva jakt vid åtel under odlingsperioden. Jakten bör då istället bedrivas på odlade fält för att där skapa en skrämseffekt och styra vildsvinen till åtelplatserna. Om åtling sker bör åtelplatsen skötas under hela året. Man bör helst använda foderautomater som begränsar till små givor som förbrukas inom något dygn. Fodermedel får inte ligga kvar så länge att det ruttnar eller blir nedsmutsat.

En åtel ska inte placeras närmre än 200 meter från annans mark eller jaktområde om inte berörda parter kommit överens om annat. Detsamma gäller i närheten av allmänna vägar eller allmänna rekreationsytor såsom golfbanor och fotbollsplaner. Notera att det i jaktlagen (1987:259) finns ett allmänt förbud att locka vilt från annans mark.

Fodermedel till vildsvinsåtel

- Använd endast naturliga obearbetade fodermedel som majs, ärtor, oförädlat spannmål, grönsaker, rotfrukter samt hö och ensilage.
- Animaliska biprodukter*, matavfall, livsmedel och sötsaker är förbjudna.

Både säljare och köpare av foder som ska användas till bl.a. vildsvin, ska vara registrerade hos Jordbruksverket som foderföretagare.

Användning av fodermedel regleras i lagen om foder och animaliska biprodukter, foderhygienförordningen och miljöbalken.

*Ex. döda djur, slaktavfall, kommersiellt fångad fisk och rens från sådan fisk, samt ull, fjädrar, äggskal, matavfall och naturgödsel.

Förvaltning och jakt

Vildsvinens hemområden är ofta större än 1000 hektar, vilket innebär att förvaltningen av vildsvin måste planeras över stora områden. Även en liten vildsvinsstam kan ställa till stora skador i lantbruket om den missköts. Men om den sköts och förvaltas i samförstånd och över större arealer kan skador minimeras. Lämpliga indelningar för samverkan kan t.ex. vara befintliga älgjaktområden där en fungerande samarbetsform redan finns. Jägare och markägare bör gemensamt ta fram mål och riktlinjer för t.ex. avskjutning, åtling, skadeförebyggande utfodring, jaktinsatser, skyddsjaksåtgärder och eftersök. Även länets älgförvaltningsgrupper kan vara delaktiga i arbetet.

En tydlig markägarförankring är viktig för att t.ex. få information om eventuella skadeområden. Jägarna är verktyget i förvaltningen och bör åta sig att verkställa de planer som tagits fram i samverkan med markägare/brukare. Jakt vid skadekänsliga områden (t.ex. på odlad mark) bör prioriteras.

Det generella nationella målet är att reducera vildsvinspopulationerna och jakten är då en central åtgärd. I områden där syftet är att bromsa tillväxten bör jakten inriktas mot yngre hondjur och gyltor. I de fall jakttrycket behöver ökas är det viktigt att jaktlag och berörda organisationer stimulerar fler jägare att jaga vildsvin. Om syftet istället är att vildsvinspopulationen ska vara stabil bör jaktuttaget vara 70–80 procent av årsreproduktionen.

Det finns ett flertal jaktmetoder för vildsvin, och vad som är mest lämpligt styrs av de lokala förutsättningarna. Vid användning av fällor får endast godkända sådana användas. Trots att en hög avskjutning krävs får avkall aldrig göras på etik eller säkerhet. Utbildade eftersöksexperten ska finnas tillgängliga vid varje jaktsituation.

Vildsvinskulting på grusväg. Foto: Mostphotos.

Arrendeavtal

Markägaren har ett huvudansvar för viltvård, jakt och skador som uppstår på dennes mark. I de fall mark eller jakträtt utarrenderas är det därför viktigt att sådana frågor regleras i skriftliga arrende-kontrakt och jakträttsupplåtelseavtal. I avtalen kan t.ex. riktlinjer för åtling, samt toleransnivå och ersättning för skador avtalas. Om skador av vildsvin blir oacceptabla bör man som markägare eller jordbruksarrendator ha möjlighet att bedriva skydds jakt eller vidta skadebegränsande åtgärder. Mallar för arrendeavtal finns bl.a. framtagna av LRF och Svenska Jägareförbundet.

Skydds jakt på myndighets initiativ

Vid oacceptabla skadenivåer kan länsstyrelsen besluta om skydds jakt på myndighets initiativ. Sådan skydds jakt bör endast bli aktuell under exceptionella omständigheter, t.ex. inom områden där det finns påtagliga risker för trafikolyckor eller allvarlig skada, och där stora konflikter uppstått och det inte finns möjlighet att lösa situationen lokalt.

Användning av särskilda jaktmedel

Vid åtling av vildsvin är det tillåtet att sätta upp fast belysning för att underlätta jakten. Jakt efter vildsvin får även ske vid belysning som satts upp vid väg eller byggnad i annat syfte än jakt. Därutöver kan länsstyrelsen lämna personliga tillstånd till användning av rörlig belysning eller elektronisk bildförstärkare, t.ex. då man befärdar allvarliga skador i grödor eller i trafiken. Länsstyrelsen har även möjlighet att lämna tillstånd till jakt från motorfordon. Sådant tillstånd bör endast lämnas vid påtagliga risker för allvarliga skador, t.ex. i samband med skydds jakt på myndighets initiativ.

Vildsvin på fält invid skogsmark. Foto: Anders Jarnemo.

Inventering och avskjutningsrapportering

Vildsvinspopulationens utveckling bör följas både nationellt och regionalt. Alla jägare/jaktlag bör därför rapportera avskjutning i Jägareförbundets webbaserade avskjutningsdatabas: www.viltdata.se. På lokal nivå kan man även samla in mer detaljerad statistik, genom t.ex. viltobservationer vid särskilda förutbestämda platser. Tänk på att länsstyrelsens tillstånd krävs för att få sätta upp en kamera på allmän plats, t.ex. vid en vildsvinsåtel. I takt med att nya inventeringsmetoder för inventering eventuellt tas fram bör dessa implementeras i förvaltningen.

Svenska Jägareförbundet bedömer kontinuerligt vildsvinsstammens storlek och utbredning, samt skador på gröda och antalet olyckor i trafiken. Aktuell information finns på Jägareförbundets webbplats <http://jagareforbundet.se/vilt/vildsvinsbarometern/>.

Kunskap och utbildning

För en framgångsrik skötsel av vildsvinsstammen och för att minska skadorna krävs ökad kunskap hos alla inblandade, främst lantbrukare, jägare och markägare. En hel del informationsinsatser görs redan idag i länet, och olika intresseorganisationer rekommenderas att även fortsättningsvis ordna t.ex. studiecirkel för såväl teoretisk som praktisk kunskap. Lyhördhet för initiativ och intresse till samverkan är av stor vikt.

Sammanfattande råd och riktlinjer

- Vildsvinsstammen ska vara livskraftig, frisk och kontrollerad och anpassad till regionala och lokala förutsättningar.
- Skador av vildsvin i lantbruk, naturområden, tomtmark och trafik ska minimeras.
- Vildsvinsstammen ska hållas i den täthet som den naturgivna tillgången tillåter, även med hänsyn tagen till övrigt vilt.
- För att förvaltningen ska vara framgångsrik bör samverkan ske mellan jägare, markägare och jordbrukare över större arealer, förslagsvis älgskötselområden eller annan förekommande jaktsamverkan.
- Vildsvin ska inte utfodras.
- Eventuella åtelplatser bör inte placeras närmare än 200 meter från annans mark, jaktområde eller allmän väg.
- Om åtling sker bör åtelplatsen skötas under hela året. Endast obearbetade fodermedel bör användas vid åtling.
- Jakt vid skadepåverkade områden bör prioriteras.
- Skydds jakt på myndighets initiativ är endast aktuell inom områden med påtagliga risker för allvarliga skador eller trafikolyckor.
- Vid risk för allvarliga skador kan länsstyrelsen lämna tillstånd till användning av rörlig belysning eller elektronisk bildförstärkare.
- Fällda vildsvin ska rapporteras i databasen www.viltdata.se.
- Intresseorganisationerna bör fortsätta arbetet med att öka och sprida kunskapen om vildsvin.

Läs gärna mer

Nationell förvaltningsplan för vildsvin, Naturvårdsverket

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Viltforvaltning/Planera-viltforvaltning/>

Naturvårdsverket

<http://www.naturvardsverket.se>

Jordbruksverket

<http://www.sjv.se>

Nationella viltolycksrådet

<http://www.viltolycka.se>

Viltskadecenter

www.slu.se/viltskadecenter

Jägareförbundets vildsvinbarometer

<http://jagareforbundet.se/vilt/vildsvinsbarometern/orebro/>

Länsstyrelsens webbplats

<http://www.lansstyrelsen.se/orebro>

Länsstyrelsen
Örebro län

En samlade kraft!

www.lansstyrelsen.se/orebro

Besöksadress: Stortorget 22

Postadress: 701 86 Örebro

Telefon: 010-224 80 00

E-post: orebro@lansstyrelsen.se